

Francisco Xavier Garay életrajza

Szombat délután megint elbicikliztem S.-hez, hogy folytathassuk több éve tartó beszélgetéssorozatunkat a világ dolgairól, s tanácsát megfogadva bemásztam a lakótelepi ház földszinti ablakán: kerékpár a falnak támasztva, kopogás az ablakon, beugrás a vázról, majd a bicikli beemelése a szobába, így fondorlatosan kihagytam a vak, idős nagymama, a tüzelő skót juhászcutya és az özvegy, önjelölt festőművész mama tíz-tízperces kellemetlenkedését. S. megint feltett valami pszichedelikus zenét, a húgát elküldte két sörért, azzal, hogy vehet magának is valami üdítőt, vagy fagyit, aztán belemerültünk az élet újabb rejtelmeibe.

A lemezt már rongyosra hallgattuk, ismertük minden hangját, de ez inkább védelem volt, mint szórakozás, lebegés a saját, megszo-
kott közegünkben, melyből gondolatilag mindig kialakult valami izgalmas dolog, valami, a hétköznapitól elváló felülemelkedés. Még ott volt a fejemben legutóbbi beszélgetésünk emléke, ahol a Bela Hamvas versus Rudolf Steiner asszót vívtuk meg döntetlen eredménnyel, vagy az ezt megelőző visszaemlékezésünk Paul Brunton személyéről, s utazásainak, tapasztalatainak az európai gondolkodásba beépülő hozadékáról.

Megérkezett a sör, és S. cigarettával a szájában kezdte mesélni, hogy két héttel ezelőtt, egy forró júliusi délután, a b.-i városi könyvtár olvasótermében rábukkant a Francisco Xavier Garay méltatlanul elfeledett életével és prózapoétikájával foglalkozó könyvecskére, amit a szintén jelentős Háyas jegyzett. Igazából a nevek ismerősen csengtek, de be kellett valljam, hogy nem ismerem Garay munkáit, ami különösen bosszantó volt, mivel a 20. század eleje volt kedvelt kutatási területem, amikor – ahogy később kiderült – ő is működni kezdett.

S. mondta, hogy Garay Buenos Aires külvárosában született 1907-ben, apja Paraguayból menekült át a polgárháború elől a családjával Argentínába, s noha a családnak voltak beilleszkedési problémái, apja építőipari végzettségével meglehetősen gyorsan szilárdította meg anyagi helyzetüket. A kis Francisco – a Xavier nevet állítólag csak hivatalos ügyeknél használta – elég gyorsan tanult, nem meglepő módon a könyvek érdekelték már gyerekkorától fogva. Iskoláit jó eredménnyel végezte, de irodalmon kívül nem tűnt ki semmiből. Innentől pár év kimarad a Háyas által összeállított Garay-életrajzból, s Háyas bevallja, hogy erre a korszakra vonatkozóan nem talált megbízható adatokat, legfeljebb a fantáziájára hagyatkozhatott volna, azt az érdekes infor-

mációt azért közli, hogy valószínűleg Garay ebben az időben szerezhette misztikus tapasztalatait, amelyek át- meg áthálózzák művei bonyolult rendszerét, de ez az elképzelés meg lehetően bizonytalan alapokon nyugszik.

A meglepő fordulat a Garay-életrajzban a műszaki főiskolára való beiratkozás, s a humán érdeklődés dacára a jó eredménnyel záródó abszolútum. Háyas is bevallja, hogy értetlenül áll a választás előtt. Az ő magyarázata szerint az apa személye előtti tisztelgés lehetett a fő indok, s ezt a feltevést alátámasztja pár naplóbejegyzés, s az a tény is, hogy csak a végzés után két évvel kezdett publikálni Garay. Az első munkák még nem a kiforrott író eszköztárát mutatják, de már fellelhetők benne a jellegzetes Garay-féle jegyek, mint a pesszimista alaphangulat, az állandóan jelen lévő feszültség, a gondolati kiszámíthatatlanság.

Itt végre én is közbeszólhattam, s rákérdeztem, hogy egyáltalán fellelhetőek-e Garay művei. Én elég kitartó és figyelmes vagyok, magyaráztam, az antikváriumosok rémeként, hetente, kéthetente feltúrom az üzleteket, hátha találok valamit, amin megakad a szemem, de Garay nevével már évek óta nem találkoztam. S. mosolygott, mondta, hogy nem csoda, a városi könyvtárban is csak ez a kis monográfia volt fellelhető. Intett, kezében az üveggel, hogy igyunk. Megtöröltem a számat a habtól, és kérdeztem, hogy van-e a könyvben bibliográfia. S. bólogatott, és mondta, hogy Háyas tudomása szerint, Garay két elbeszélés-, egy esszéketet, és négy regényt adott ki életében.

Kérdeztem, hogy mit ír a könyv, ha már közvetlenül nem tudhatjuk meg, miben állt Garay különlegessége, miben újított a prózapoétika terén. S. kiütögetett két szál cigarettát a dobozból, s felém nyújtotta. Villant a láng, s kifújtuk a plafon felé a füstöt. S. résnyire kinyitotta az ablakot.

Háyas szerint, magyarázta S., Garay a kezdeti hangkeresés és a kissé kellemetlen explicit konnotáció után megtalálta azt a hangot, amely leszámol az illúziókkal, amivel az élet értelmetlenségét kívánja bizonyítani, s több lehetőséget föl kínálva vezet el a lét 20. századi válságának megoldásához.

Fölnevettem vállalkozásának abszurdításán, és a fő csapásiránnyal való szembehelyezkedésén, de S. élénken bólogatott, s széttárta a karját, hogy ez van, mindenesetre neten rákeresett a névre, és Londonban, a British Library katalógusában megtalálta a köteteket. Elhatároztuk, hogy utána megyünk az ügynek, és ha elolvastuk, esetleg megpróbáljuk viszszauiltetni anyanyelvünkre.

Már rajtam volt a kabátom, s épp kilépni készültem az ablakon, mikor eszembe jutott egy fontos momentum, hogy miként alakulhatott Garay életének befejező szakasza, hátha az írói elfeledést kompenzálta az élet. Kérdésemre S. keserűen elmosolyodott, s szárazon közölte, hogy nem tudni, hol nyugszik az író, de Háyas megemlíti, hogy Garay az egyik novellájában leírja a fantasztikus esetet, mikor is egy tornádó során eltűnik a teste...

Lassan tekertem a pedálokat, a kerekek halkán surrogtak a betonon. Elgondolkodtam, vajon jól tettem-e, hogy belementem ebbe a furcsa játékba S.-el, hiszen mindketten tudtuk, hogy Garay nevében rólam beszél, hogy az én életrajzomat meséli el, az én – mondjuk így – irodalmi munkásságomat elemzi és előlegezi meg a köteteket, amik megjelenhetnek még a távoli jövőben. Igaz, nem mondtam meg neki, hogy közölték pár novellát, hogy bekerültem a vérkeringésbe, gondolom, rosszul esett neki, mikor szembetalálkozott velük, ezért volt a verbális hadviselés, ezért kellett az érzelmi terror meg lehetően alattomos formája. Kissé keserű volt a szám íze, de nem akartam helyrehozni semmit. Végül is, nem vagyunk összenőve S.-el, gondoltam. Mivel az ördög nem alszik, azóta kissé aggódva figyelem a klímaváltozással járó szélsőséges időjárást, a sosem látott viharok megjelenését. A tornádóra gondolok persze, s bár nem vagyok babonás, de egyesek szerint a szónak teremtő ereje van.